

26/4

Ceylon: buddismen går till anfall

ÉN AV DE ganska talrika buddistiska konvertiterna i England (Edward Conze) påstår att buddismen i stort sett varit ett användbart vapen för despotiska härskare, därför att den genom sin lära om viljans och begärens undertryckande fostrat till kvietism och undergivenhet. Buddismens framgångar i Asien under gångna årtusenden beror rent av väsentligen på att furstar och diktatorer stött dess propaganda som ett lämpligt opium för folket, förklarar Conze. Å andra sidan är det vanligt att i dessa dagar, då demokrati är en allmän målsättning eller i varje fall ett hornörsord för alla, hävda att buddismen, rätt fattad, leder till folkstyrelse — liksom kristendom och muhammedanism sluter buddismen alltså upp kring de i samtiden populära föreställningarna. Samma tendens framträder i talet om att den världsfrånvända Buddhaläran betyder fred och att i dess tecken en rad orientaliska folk skall bli den universella försoningens målsmän.

Det ligger, tycks det, inte något rimligt i någon av dessa motsatta åsikter. Redan det förhållandet att buddismen inte är en religion,

Buddhabild i Polonnaruwa, en gång Ceylons huvudstad.

utan ett antal stridiga och stridande sekter — i långt högre grad än exempelvis kristendomen — gör dylika allmänna påståenden tvivelaktiga. Buddhism, det kan vara — eller åtminstone förenas med — den mest primitiva magi och polyteism likaväl som en hedonistisk attityd, en psykofysisk disciplin och en vagt asketisk "vishetslära". De av ett antal buddistiska samfund antagna gemensamma grundsatserna (utarbetade av en amerikan och en engelsman) är ytterligt obestämda. Att historiskt fastställa vem som har "rätt" är otänkbart, då de otaliga källorna för kunskap om Buddhas lära är apokryfiska och Buddhas själva existens tvivelaktig. I skilda länder har också buddismen spelat helt skilda politiska roller, den har varit despotisk och demokratisk, fredlig och krigisk. I Siams despoti är den statsreligion, i Japan har den tidvis nära nog smält samman med shintonationalismen, i andra länder har den venkat för eller godtagit demokrati och tolerans. I fråga om anpassningsförmåga och variation tycks alla världsreligioner ha visat ungefär lika stor förmåga.

stort och

Ceylon anses representera den kanske "renaste" och "högsta" formen av buddism, enligt legenden introducerad av Buddha själv, då han under sina sista år lämnade Indien för att missionera bland singaleserna; en av Buddhas tändor är den högst skattade relikten i det berömda templet i Kandy. Även här har emellertid buddismen, trots den principiella världsförnekelsen, visat sig förmögen av betydande politisk aktivitet. Ett uttryck för denna aktivitet har jag redan berört: de buddistiska prästernas agitation för det s. k. frihetspartiet, som företräder nationell och religiös extremism. Av större vikt är att en av Ceylons samlade buddister (All-Ceylon Buddhist Congress) för två år sedan tillsatt kommitté enats om ett vittgående politiskt-religiöst reformprogram, som för ett par månader sedan publicerades. Det anses tämligen säkert att detta program antas av buddistkongressen, och det är åtminstone sannolikt att det kommer att i huvudsak upptagas av det nu segrande frihetspartiet och starkt påverka den politiska utvecklingen under de närmaste åren.

Programmet är alltigenom religiöst motiverat, men det innehåller ett stort antal krav, som berör helt andra områden. Ceylon skall bli republik, dock utan att utgå ur samväldet. Huvudstaden skall flyttas från Colombo till en annan plats "för att bli skyddad från det västliga inflytandets farliga drag". Under motiveringen att pressen, litteraturer och biograferna delvis är ansvariga för brotten, självmorden och den utomäktenskapliga sexualiteten begär man förbud för tryckning, import och distribution av alla sedesårarande publikationer och filmer; censuren måste utövas av personer "som har intim förståelse och stark sympati för vår nationella kultur". Av liknande skäl bör allmänt rusdrycksförbud genomföras. Även kapplöpningar, för närvarande populära på Ceylon, bör förbjudas.

Huvuddelen av programmet behandlar frågor som mera direkt har att göra med religionen. Det centrala syftet är tydligen att beskära de kristna samfundens och missionernas möjligheter. De kristna är visserligen en knapp tiondel av befolkningen (1953 715.000 av 8 miljoner), men de har särskilt inom skolväsendet och sjukvården en utomordentligt stark ställning, beroende på att deras verksamhet främjades under kolonialtiden, på att antalet bildade och välstuderade kristna är jämförelsevis mycket

och sakerligen också på att de kristna samfunden varit vida mer inriktade på uppfostran och socialvård än buddisterna, vilkas intresse för dylika världsliga ting alltid varit relativt ringa. Främst riktas angreppen mot katolikerna, omkring tre fjärdedelar av den kristna minoriteten.

De förslag som framförs — ständigt under hänvisning till att de kristna skolorna, lärarna och sjukhusen är långt flera än tio procent — är synnerligen långtgående. Här blott några exempel. Författningen, som fastslår religionsfrihet, skall ändras så att mera smidiga bestämmelser blir möjliga. Då buddismen under kolonialtiden berövats viss egendom, skall staten ersätta den med en ärlig summa, som skall förvaltas av ett buddistiskt råd; ett departement för religion skall inrättas "för att återupprätta de religioner som åsidosattes under kolonialtiden". Obligatorisk religionsundervisning skall införas i den religion som föräldrarna tillhör (särskilt riktat mot de många namnbuddister som skickar sina barn till kristna privatskolor). Skolchefen måste tillhöra den inom området härskande religionen; lä-

rare och skolstyrelser måste tillsättas med hänsyn till de religiösa åskådningarna inom området. Att omvända ungdom i en undervisningsanstalt skall bli ett brott. Samskolorna, orsaker till osedlighet, veneriska sjukdomar och självmord, skall förbjudas. Medlemmar av religiösa ordnar får inte vara verksamma inom sjukvården. Ett sjukhus får endast inta personer av samma religion som det samfund vilket äger sjukhuset (ett särskilt hårt slag mot de många av kristna samfund upprättade sjukhusen).

Den allmänna motiveringen för dessa drastiska fordringar är typisk för nationell och religiös extremism. Betänkandet kallas "Hur buddismen förråts" (The Betrayal of Buddhism). I en historisk översikt utredes att Ceylon ("Lanka, Indiska oceanens pärla") under tiden efter Buddhas mission och sedan hans lära slagit igenom utmärktes av välstånd, dygd och lycka. Detta tillstånd förstördes först av indiska angrepp och plundringar, sedan av européernas erövringar. Av de tre stater som härskat över Ceylon får Portugal det sämsta betyget. Engelsmännen omnämns med en viss respekt, men deras valde var särskilt farligt därför att "de lyckades fästa sina kedjor på Lanka så fast att folket började inbilla sig att det för alltid skulle vara bundet vid Britannias stridsvagn". Även många av det självständiga Ceylons ledare är förstörda av engelskt inflytande. Buddismen har visat alltför stor långmodighet och tolerans mot nationella och religiösa övergrepp; nu måste det bli slut på denna undfallenhet. Man försöker få Ceylons folk, "som närts med kvintessensen av mänskligt tänkande", att vika för "sönderskjutna tesläror, föräldrade teorier och utnötta filosofier" — hårt motstånd är buddismens plikt.

Då jag läste betänkandet och hörde en grupp fanatiska buddister — högt bildade och i mycket sympatiska män — utlägga texten tänkte jag på hur lika de religiösa extremisterna är varandra; det kunde likaväl ha varit biskop Giertz eller regissör Mollander som talade om den protestantiska, respektive katolska lärans överlägsenhet, betonade sitt förakt för andra uppfattningar och förkunnade behovet av moralisk upprustning. Det intressanta i den ceylonska reaktionen ligger emellertid däri att detta folk — kanske det mest högtstående av de gamla kolonialfolken i Asien — nu upplever en konsekvens av självstän-

digheten och demokratin som det engelska väldets angräpar aldrig tänkt sig. Den europeiserade, intellektuella, av tradition och religion obundna minoritet som ledde frihetskampen hotas av de massor i vilkas namn den krävt nationellt oberoende och folklig självstyrelse.

HERBERT TINGSTEN

Two tidigare artiklar om Ceylon av Herbert Tingsten var införda 21 och 24 april.

April 3/4